

In nekteri stariši so tudi taki, da govoré tako-le: „Ako sem se naučil jaz brez šole svojega rokodelstva, ako sem postal jaz brez šole hišni gospodar in mojster; čemu je treba mojemu sinu šole!“

Nimam veselja, niti namena razpravljati na tem mestu potrebnosti in koristi šole. Začnimo govoriti o čem drugem.

Drugi otrok je namenjen za študije. Ali ima tudi glavo za to, ali ne, na to se ne gleda preveč. Deček gre študirat. Preteče prvi semester, nadopolni študent je padel; enako se mu prigodi še par semestrov. Kaj storiti s skaženim študentom? Hajdi domú, tam se naj trudi v potu svojega obraza na njivi; ali hajdi ž njim k rokodelstvu. Stariši so neskončno žalostni, otrok tudi ni vesel, njegovi sorodniki so nezmerno blamirani, in one rojstvene prerokovalke zmigajo z rameni, ter reko: „Mu že ni bilo dano!“ — To je vse.

In koliko enacih izgledov je še. Zato, razumni oče, ne glej niti na desno, niti na levo. Stavi otroku najviši cilj pred oči, ki ga more doseči. Naj se mu približa, kolikor je mogoče, naj ga skuša doseči z vsemi močmi. Ta cilj bodi, naj bode popolen človek. Podučí ga pred vsem o dolžnostih in krepostih človeških; glej, da jih ne pozná samó, naj jih tudi izpolnjuje. In potem ga pusti študirat, a to le, ako ima tudi glavo za to.

S prezgodnjim in neprimernim študiranjem ga samo spačíš.

(Dalje prih.)

Poučevanje v naravoslovji.

Pervi dan.

I. Gorkota ali toplota.

Da ljudje in živali žive, da rastline in zeli rasto, da se voda v oblake zbira, in zopet na zemljo pada, in se po zemlji pretaka, to učini toplota; brez nje bi postala vsa zemlja ledena gruda.

V telesih se nahaja toplota prekrita ali vezana, in o njej se pričamo, ako jo na razne načine razvezemo. — Gorkote ne vidimo, ne slišimo, tudi je ne vohamo, a čutimo jo. Telesa in stvari različno čutimo, kolikor imajo namreč oproščene toplotne snovi. Telo, katero ima obilo te snovi, imenujemo vroče; a tisto, ki ima le malo take snovi, je mlačno. — Mnogo teles, kedar se močno razgreje, začne se svetiti, to pa je ogenj, nastane pa, kedar se svetloba spoji ali zveže s toploto. Tudi terhljen les in nekateri žužki so v temi svetli (n. p. kresnica, stonoga i. dr.) a to se sveti, ker ima fosfora v sebi. Telesa, ki nimajo nikakoršne občutne toplote, so merzla. Mraz tedaj ni samostalna snov, ampak je le pomanjkanje toplote. Ker je tedaj toplota v raznih telesih le vezana, tedaj nastane vprašanje, kako se da razvezati ali obuditi in izvabiti?

Ako nas po zimi v roke zebe, ne pojdemo takoj k topli peči, marveč dergnili bomo roko ob roko. Tudi svedri, pile (žage) i. dr. se segrejejo, ako se dolgo in neprestano rabijo. Ako se v mlinu prazna kamna verté, ali pa če mlinar premalo žita zasuje, moka diši nekako po smodu; mlinska kamna so se namreč nekoliko razgrela in moka je zarad tega nekaj osmojena. Osi pri vozeh se tudi segrejejo, ako niso bile namazane. Kolesa pri strojih se morajo večkrat namazati, da se dergnenje zmanjša, sicer se unamejo, kar se je uže tudi zgodilo. — Pušice, kamor učenci peresa devljejo, in tudi nekateri strugarski izdelki, so ozališani z črnimi obročki. Terd les se namreč ob pušico, ki se hitro verti, dergne dotlej, da tam, kjer se misli olepšati, zaradi vročine zogljenf. — Sani, kedar se med potjo ustavijo, primerznejšo k tlam; sanivci, ki so navadno z železnimi šinami podkovani, se med potjo razgrejejo, a kedar se ustavijo, stopi se pod njimi sneg, ki se hitro v led spremeni. Voznik mora tedaj sani poprej na stran potegniti, ali kako premakniti, da mora živina izpeljati. Kaj sklepamo tedaj iz takih in enakih skušenj in slučajev.

Toplota se tedaj zbudi z dergnenjem.

Luč delamo, ako se vžigalnim klinčkom kod po bolj pustem poveršji potegnemo. Od tega smo govorili m. l. v l. 23.; naj opomnimo le-to, da narejanji luči sloni na zgoraj navedenem pravilu, bodi si tedaj, ali nekdam, ali pri izobraženih narodih, ali pri divjakih. Le-ti ogenj napravijo, ako terd in mehek les dergnejo, nekdam so narejali ogenj, ko so ob kamen (kremen) z jeklom tolkli (kresali), tedaj vsak čas dergnenje ali tolčenje.

Zgodovina v II. in III. Berilu.

(V c. k. zalogi šolskih bukev l. 1880.)

O tem piše „Popotnik“ l. 23. tako-le: Šesti in zadnji del III. Berila obsega zgodovino . . . „Prebiraje novo čitanko me je radost obšla, najti v zgodovinskem delu to, kar mi je kot ljudskemu učitelju iskati bilo: in kaj bi ne, spoznal sem iz marljivega dela sestavitelja zgodovinskega dela v II. Berilu, saj se ujema zgodovinska snov te čitanke po vsem z ono v III. Berilu. To vam niso tako zvani odlomki iz obširnejše zgodovine brez nog in glave, to so žive, v sebi doveršene slike, vsaka za se polna lepih prostorcev, na kojih tudi mlada glavica premišljeva je počivati zamore, okrepčavši si pri tem um in serce i. t. d. in konečno pravi: berilo vstreza povsem tirjatvam, ki je stavi narodna šola do njega“.

Pri zgodovinskem pouku si mora tedaj mladina okrepčati um in serce, — menda je tudi namen ta, da si ji nekoliko vednostni krog razširja, da ve in spozna ceniti svoj rod, a tudi bližnje sosede, ki so v dotiki z domačo deželo, z ožjo in širjo domovino. — Kolikor glav, toliko misel, a prebravši zgodovinski del v II. Berilu, pričakoval sem, da bode